

A szocializmus az emberszeretet nagy jelszava alatt támad, – most szabadságszeretőnek mutatkozik, hogy megnyerhesse a hatalmat, de megszűnnék az lenni, mihelyt hatalomra jutott. A liberalizmus a szabadságszeretetet hirdeti, de emberszeretőbbé kell válnia, hogy megtarthassa a hatalmat, mely kezéből már-már ki kezd siklani. E célból meg kell tölteni a liberalizmus üres kereteit pozitív szociálpolitikai tartalommal. A liberalizmusnak csak úgy van jövője, ha gazdasági téren fölveszi a gondoskodást a gyengék, szegények és elnyomottak érdekében és soha sem felejtí el, hogy az éhező-ember természetén alapuló jogot formálhat jóllakott embertársainak kenyerére.

Geőcze Sarolta előadása a konzervativizmusról és keresztényszocializmusról

In: A társadalmi fejlődés iránya. A Társadalomtudományi Társaság által 1904-ben rendezett vita. Huszadik Század (klnyt.). Budapest, 1904, Porlitzer Zsigmond. 67–85.

Geőcze Sarolta (1862–1928) Le Play konzervatív szociológiájának követője, pedagógiai szakíró, tanár, leányiskola igazgató. Nézetei a kor keresztényszocialista, konzervatív, agrárius gondolköréhez kapcsolódtak. A Budapesti Hírlapban és a Hazánkban jelentek meg írásai. A századforduló keresztény konzervatív feminizmusának ismert képviselője.

A Társadalomtudományi Társaság vitaestjén tartott előadása jól reprezentálja a klasszikus konzervativizmuson túllépő újkonzervativizmus paradigmaticus jegyeit. Míg a klasszikus konzervativizmus anacionális volt, inkább a trónhoz kötődött, mint a nemzethez, addig az újkonzervativizmus már nemzeti tematikában gondolkodott. A polgári társadalmat nem megdönteni, hanem megreformálni akarta a korszakban mindenekelőtt a szociális kérdés kezelése terén. Fő feladatának a szocialisták oldaláról fenyegető társadalmi forradalom megelőzését tekintette. Geőcze előadásában a kor eszméáramlatai között az újkonzervativokat középre pozicionálta, és mint a szélsőségek közötti kiegyensúlyozó tényezőt mutatta be.

Nem tudok hinni a társadalmi forradalom üdvözítő voltában, annak sem erőszakos sem utópisztikus formájában; mert a társadalom mai betegsége nem egyes tag lokális üszkösödése, hanem az egész szervezetben elterjedt vérbaj; azon tehát nem valamely tag levágásával, hanem csakis a romlott vér megtisztításával lehet segíteni, a konzervativizmus életrendjéhez való visszatérés által, melytől azt a liberalizmus uralma alatt nagyra nevelkedett kapitalizmus eltérítette. [...]

Hogy lehet, hogy a liberalizmus [...] a társadalom természetes nemes eszmei tartalma mellett mégis ilyen mérges gyümölcsöket termett? – Mert lényege a tagadás, pozitív tartalma nincs. Lerombolván a korlátokat, feladatát elvégezte. Hiába igyekszik

üres kereteit szociálpolitikai tartalommal megtöltve, magát új életre galvanizálni. A szociálpolitika, a gyöngék oltalmazása, saját lényegével áll ellentétben; mert elve, a szabad verseny, az önzésnek kedvez. A társadalmi politikához keresztényi szeretet is kell, mely a liberalizmus lényegéből hiányzik. A szociálpolitika a keresztényszocializmus elveinek kisajátítása volna; kisajátítással pedig sokáig életet hazudni egy holttembe nem lehet. A liberalizmus tehát lejátszotta szerepét s elmehet. [...]

A konzervativizmust sokan azonosítják az antiprogresszizmussal, úgy amint az Kínában, vagy a törököknél nyilvánul. Holott csak az erőszakos újítástól, a tabularasától idegenkedik; a józan haladástól, a szociálreformtól nem zárkózik el; hanem igenis, igyekszik fenntartani azt, ami a nemzeti múltban és a törvényben gyökerező intézményekből fenntartásra érdemes; kegyelettel őrzi a múlt nemes hagyományait; ragaszkodik a kipróbált jóhoz és a keresztény világnézet alapján kifejlődött, fennálló társadalmi rendhez. Tényül fogadja el az emberi gyarlóságot, valamint a természeti és társadalmi életben egyaránt uralkodó differenciálódást, átöröklést és kiválasztást, vagyis az egyenlőtlenséget és belenyugszik. [...]

A konzervativizmus tehát: a keresztény világnézet alapjára épült társadalmi rend; a keresztényszocializmus pedig: a társadalmi kérdésnek a keresztény erkölcsi törvény alapján való megoldása, akár a társadalom, akár az állam viszi keresztül. Más szóval, a konzervativizmus, szemben a liberalizmussal: gazdasági és társadalmi patriarkalizmus (patronage), vagyis a gyöngék oltalmazása. Szemben az anarchizmussal: törvénytisztelet. Szemben a szocializmussal: nem osztályharc, hanem keresztény – azaz szereteten és kötelességérzeten alapuló szociálreform. Szemben mindkettővel: a magántulajdonra, a családra, a haza fogalmára és a vallásra alapított állami és társadalmi rend. [...] S követeli a gyöngék patriarkális oltalmazását, a védővámokat s a nemzeti vagyont megvédését az idegen kéz ellen. A józan birtokpolitikát; a kis- és középbirtok fejlesztését (ez utóbbit azon hivatásra való tekintettel, mely a középosztályra, mint a nép természetes vezetőjére s a nemzeti élet munkására vár. [...])

A liberalizmus képviselője a szociálpolitika, vagyis keresztény szociálreform elvét fogadta el; az anarchizmusé az önkéntes együttműködést hirdette; a szocializmusé a jelszava a harc volt – s az a hang fájt. De mindegy. Ha így is. Azért mégis különféle úton bár, egy célra törekszünk; az a cél nem lehet – sem a pusztá hatalom, sem a pusztá anyagi boldogulás, csupán a társadalom erkölcsi emelése. Jobbá tenni minden réteget, hogy jogaival nemesebben tudjon élni s kötelességeit hívebben teljesítse – ez lehet a végcél mindnyájunk előtt, akármit mond Marx és Engels. Az általam képviselt irány e cél elérésére a keresztény társadalmi reformot tartja legjobbnak; ám ennek feltétele a kötelességérzet felébresztése az egyesekben, fent és alant, mert – ebben az anarchizmusnak igaza van – a társadalom csakis az egyéni megigazulás által javulhat meg. Erre kell törekednünk egyenként és mindnyájunknak.